

Viite: VN/35729/2023

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Meidän kärjet:

Muutokset kirjaamiseen

Yleiset muutostarpeet

Professiojohtaminen

Sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö (kuraattorien sijaistukset yms)

Sosiaalihuollon asiakkuuden alkamisen epäselvyys

Digiin kysymys: APTJ - kustannussäästövaikutuksissa pitää huomioida järjestelmämuutosten kustannukset.

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ehdotus on pääosin kannatettava ja oikeansuuntainen, joskin osaltaan muutokset ovat vaatimattomia suhteessa arvioituihin säästöihin. Parhaimmillaan ehdotus joustavoittaa ja nopeuttaa asiakkaan saamaa palvelua ja vähentää työntekijävaihdoksia. Ehdotus mahdollistaa osaamisen joustavamman käytön asiakkaiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi ja poistaa päällekkäistä työtä. Ehdotus mahdollistaa yhtenäisemmän ja asiakkaan näkökulmasta sujuvamman tuen. Esimerkiksi uusi lapsiperhepalvelu on kannatettava muutosesitys nimenomaan tästä näkökulmasta.

Yksityiskohdissa ja liitännäisissä muuhun lainsäädäntöön (esim. työllistämisen monialaisen edistämisen lainsäädännön puolella muutosten tarpeiden huomiointi) on korjattavaa. Kustannusvaikutusten arviointi antaa väärän kuvan odotettavissa olevien säästöjen mittaluokasta. Esityksessä arvioidut säästöt ovat ylimitoitettut

erityisesti kuntouttavan työtoiminnan muutosten sekä kirjaamisvelvollisuuksien keventämisen osalta.

Vammaispalveluissa on elinikäiset asiakkuudet, jolloin asiakastietojen kirjaamisen merkitys, asiakassuunnitelmat ja omatyöntekijyys ovat erilaisia kuin toisilla sosiaalipalvelujen aloilla. Ehdotuksessa sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi ei ole kovin hyvin huomioitu vammaispalvelujen asiakasryhmää.

Palvelutarpeen arvioinnin poistaminen ja uuden lapsiperhepalvelukokonaisuuden muodostaminen sujuvoittaa sosiaalihuollon asiakkuuksien prosessisääntelyä ja uudistaa lapsiperhepalveluja. Samoin asiakassuunnitelman ja omatyöntekijän kohdentaminen niitä tarvitseville.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

LISÄTÄÄN MITOITUS, KIRJAAMISTA JOTA EI OLE TÄLLÄKÄÄN HETKELLÄ

Ehdotukset vastaavat hallituksen esityksen tavoitteita pääosin, erityisesti palvelurakenteen selkeyttämisen, asiakaskeskeisyyden vahvistamisen sekä hallinnollisen kuormituksen keventämisen osalta. Yksityiskohdissa on kuitenkin vielä korjattavaa ja tarkennettavaa.

Esitykseen liittyy merkittävä riski kustannusvaikutusten yliarvioinnista. Rahoituksen vähentäminen perustuu osin laskennallisiin säästöoletuksiin tilanteissa, joissa hyvinvointialueiden tosiasiallinen palvelutarve ei vähene. Mikäli tehtäviä muutetaan tai poistetaan vain muodollisesti, mutta asiakkaiden tuen tarve säilyy ennallaan tai siirtyy toisiin palveluihin tai toimijoille, kokonaiskustannukset eivät alene, vaan ne siirtyvät palvelujärjestelmän sisällä. Tällöin on vaarana, että hyvinvointialueiden rahoitusta vähennetään ilman vastaavaa todellista kustannusten alenemaa, mikä heikentää edellytyksiä järjestää lakisääteiset palvelut vaikuttavasti ja oikea-aikaisesti. Kustannusvaikuttavuuden parantaminen edellyttää, että rahoitusmuutokset

perustuvat todellisiin, todennettavissa oleviin tehtävä- ja palvelutarpeen muutoksiin, ei pelkästään laskennallisiin arvioihin.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava? [Sivulla 207](#)

Kokonaisuutena pykäläesitys 5 a selkeyttää nykyistä lainsäädäntöä sekä tekee erityisen tuen tarpeen määrittelystä aiempaa ymmärrettävämmän. Lisäksi esitys täsmentää sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välistä roolitusta. On myönteistä, että esityksessä korostetaan erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan mahdollisuutta saada ohjausta ja neuvontaa matalalla kynnyksellä, monikanavaisesti ja oikea-aikaisesti.

Lakiesityksessä pykälän 3 momentissa erityistä tukea tarvitsevan lapsen määrittely jää epäselväksi ja sellaisenaan muodostaa sosiaalihuollon sisälle yhden erillisen asiakassegmentin, joka pirstaloi asiakkaan palvelukokonaisuutta vastoin lapsiperhepalvelujen uudella sääntelyllä tavoiteltua sujuvaa ja asiakaslähtöistä palveluprosessia. **Kolmiportaisuutta ei tulisi olla lasten osalta.**

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava? [Sivulla 213](#)

Muutosehdotus 10a §:ään on kannatettava, koska siinä esitetään kaikkien sosiaalihuollon asiakasryhmien sisällyttämistä sosiaalipalveluissa toteutettavaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön. Muutos laajentaa ehkäisevän työn kohderyhmiä sosiaalipalveluissa ja tukee alueellista hyvinvointi- ja terveyseroja kaventavaa ehkäisevää työtä huomioiden eri-ikäiset asiakkaat.

Esitys sosiaalihuollon ammattihenkilön ilmoitusvelvollisuudesta terveydenhuoltoon asiakkaan tuen tarpeesta on tervetullut ja auttaa heikossa asemassa olevia pääsemään terveydenhuollon arvioinnin ja palveluiden piiriin.

Esitykseen voisi tarkentaa, että ilmoitusta ei ole tarpeen tehdä, jos sosiaalihuollon ammattihenkilölle on käynyt asiakkaan kanssa työskennellessä ilmi, että henkilö on jo terveystalveluiden piirissä.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 – sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia? [Sivulla 215](#)

Esitys on kannatettava ja selkeyttää sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia suhteessa palveluihin. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen avulla voidaan vastata useisiin asiakkaiden tuen tarpeisiin. Niiden määrittäminen selkeästi erillisiksi tehtäviksi on hyvä asia. Se, että sosiaalityö ja sosiaaliohjaus eivät ole erillisiä palveluita, vaan ns. tosiasiallista toimintaa on hyvä parannus. Työn sujuvuutta parantaa se, ettei niistä tehdä erillistä hallintopäätöstä.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 – lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva? [Sivulla 230](#)

Napakampi

Muutosehdotus on toteutettavissa ja sitä kannatetaan vahvasti. Se mahdollistaa asiakaslähtöisemmän palvelukokonaisuuden toteuttamisen ja vähentää asiakkaan palvelupolun pirstaleisuutta sekä asiakkaan työntekijävaihdoksia. Lisäksi perheneuvolapalvelujen liittäminen osaksi lapsiperhepalvelukokonaisuutta on kannatettava. Ehdotus mahdollistaa osaamisen kohdentamisen asiakkaiden eduksi nykymallia joustavammin. Ehdotus sujuvoittaa palveluihin pääsyä ja vähentää hallinnollista työtä.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 – Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva? [Sivulla 225](#)

Ehdotus on peruslähtökohdiltaan kannatettava ja yhdistää aiemmin erillisinä olleita palveluja, mutta sellaisenaan se ei ole riittävän selkeä eikä toteuttamiskelpoinen. Uusi palvelu vastaa todelliseen tarpeeseen: osallisuuden, toimintakyvyn ja arjen tukemiseen sekä mahdollistaa yksilöllisen ja ryhmämuotoisen tuen. Lisäksi se irrottaa palvelun osittain asiakkaan statuksesta (työtön, etuudensaaja, vammainen jne.) ja keskittyy tarvelähtöisyyteen pois lukien. Ikärajoiltaan palvelun tulisi kohdentua tosiasiallisesti työikäiseksi määritellylle väestölle (vaikka henkilö olisikin jo eläkkeellä) ollen yhdenmukainen muun sääntelyn ikärajojen kanssa. Lisäksi kotoutumisajan maahanmuuttajien sulkeminen palvelun ulkopuolelle ei ole tarkoituksenmukaista.

Palvelun samanaikainen velvoittavuus ja määrärahasidonnaisuus aiheuttavat ristiriidan. Velvoittavuudesta tuli sen epäselvyyden ja vaikea tulkintaisuuden vuoksi luopua. Kun tavoitteena on ollut hallinnollisen työn keventäminen, ehdotuksen mukainen menettely lisäisi merkittävästi hallinnollista työtä hyvinvointialueen ja työllisyysalueen välillä.

Esityksessä ei ole riittävästi kuvattu, miten työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun ja sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaisen palvelun välinen työnjako toteutuu. Riskinä on merkittävien alueellisten erojen syntyminen, kun palvelun sisältöä ei ole tarkemmin raamitettu. **ONKO EHDOTTAA KONKREETTISTA MUUTOSTA**

Työllisyysalueella ei ole osaamista tunnistaa asiakkaan yksittäisen sosiaalihuollon palvelun tarvetta. Riittää, että työllisyysalueella tunnistetaan asiakkaan sote-palveluiden arvioinnin tarve.

Esityksessä tulisi vielä selventää sosiaaliohjauksen ja työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun eroa, kun molemmat tähtäävät osallisuuden lisääntymiseen.

Kelan velvoittaminen toimittamaan hyvinvointialueelle tieto 6 kk toimeentulotukea saavista, ei ole linjassa lainsäädännön norminpurun tavoitteiden kanssa. Nykytilanteen kokemusten mukaan tarkoituksenmukaisempaa olisi, että Kela tiedottaisi toimeentulotukipäätöksen yhteydessä asiakkaita mahdollisuudesta ottaa itse yhteyttä sosiaalihuoltoon sekä tekisi huoli-ilmoituksen niistä asiakkaista, joiden osalta se tunnistaa mahdollisen sosiaalihuollon palvelutarpeen.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Vammaispalvelujen osalta on huomioitava vammaisten henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin sidonnaisuus sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arviointiin. Vammaispalvelujen osalta on säilytettävä mahdollisuus palvelutarpeen arviointiin sen jälkeen, kun mahdollinen sosiaalihuoltolain mukainen tuen tarpeen arviointi on tehty ja palvelut todettu riittämättömiksi.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa (luvut 2 ja 4): ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

[Luku 2 sivulla 211 ja luku 4 sivulla 240](#)

Ehdotusten katsotaan olevan selkeitä ja toteutettavissa olevia.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä: ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

[Asiakassuunnitelma sivulla 251 ja omatyöntekijä sivulla 256](#)

Asiakassuunnitelmaa ja omatyöntekijää koskevat ehdotukset ovat pääosin selkeitä ja lähtökohtaisesti toteutettavissa.

Asiakassuunnitelman norminpurun lisäksi olisi tärkeää purkaa sama velvoittava kohta myös laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä (TYM-laki).

Asiakassuunnitelmaa ei ole mahdollista päivittää tarvittaessa, jos monialainen suunnitelma tulee päivittää 3 kk välein. Kirjaamisvelvoitteen keventäminen katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 – erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva? [Sivulla 258](#)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue esittää, että mitoituksista luovutaan kokonaan. Mikäli mitoituksista pidetään, niin lastensuojelun osalta esitetään mitoituksista lastensuojelulain mukaisten sosiaalityöntekijöiden osalta esimerkiksi 35 asiakasta /sosiaalityöntekijä, muutoin ei kirjaamisvelvoitteiden vähenemisestä esitetyn säästön toteutumiseksi ole edellytyksiä.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

34 § momentti 3: Asiakkuuden päättäminen ei selkeydy merkittävästi nykyisestä. Olisi toivottavaa, että laki ohjaisi vahvasti asiakkuuden päättämiseen aina kun asiakkuus ei ole aktiivinen. Muutoin asiakkuuksia jää roikkumaan, mikä vaikeuttaa työn määrän arviointia ja johtamista.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 – sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva? [Sivulla 264](#)

Ehdotus on pääosin selkeä ja toteutettavissa oleva. Myönteistä on, että sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät ei ole määritelty tarkasti vaan jättää hyvinvointialueelle liikkumavaraa kohdentaa sosiaalityöntekijöiden resurssia tarkoituksenmukaisella tavalla.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 – sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija.

Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva? [Sivulla 261](#)

Konkreettisuudessaan esitys puuttuu hyvinvointialueen sisäiseen johtamiseen ja kaventaa hyvinvointialueen mahdollisuuksia organisoida johtotehtävänsä harkintansa mukaan.

Puuttuu organisaation rakenteisiin, integraation vastainen esitys, syventää jakolinjaa, estää moniammatillisen yhteistyön **Esityksellä tavoitellut vaikutukset ovat... Esitetyt vastuut ovat perusteltuja**, mutta vastuiden toteutus organisaatiossa tulisi olla hyvinvointialueen itse määriteltävissä. Vastuut tulisi voida määritellä eri viranhaltijoille kunkin hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää tukevasti.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Esityksen tavoite vähentää kirjaamiseen ja arviointiin kuluvaan aikaan ja purkaa lakisääteisiä kirjaamisvelvoitteita on kannatettava ja sitä on monin tavoin nykyiselläänkin jo tehty muun muassa hyödyntämällä tekoälyä. Esitys sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta edellyttää kuitenkin vielä selkeyttämistä muun muassa siitä, mikä on "oleellista ja riittävää". Myös 44 § "Asiakkaan sosiaalihuollon järjestämisen ja toteuttamisen sekä oikeusturvan kannalta olennaiset tapahtumat, joissa asiakkaan asiaa on käsitelty" tarvitsee täsmennystä ja valtakunnallista ohjausta, mikäli toivotaan yhdenmukaista kirjaamista.

Asiakastietojen kirjaamiseen liittyvillä kevennyksillä haetaan säästöjä, joten on oleellista, että kevennyksiä toteutuu kaikkien asiakasryhmien kirjaamisessa, nyt esimerkiksi vammaispalvelujen osalta huojennuksia ei ole juuri havaittavissa.

Kirjaamisesta säästyvä työmäärä tulisi huomioida muun muassa henkilöstömitoituksia määriteltäessä.

Monialaisessa työssä (mm. työllisyyspalvelut) on tärkeää voida hyödyntää asiakastietoa yli organisaatorajojen. Tiedonvaihto tulisi kuitenkin toteuttaa teknisesti näkyvyyksillä esim. Kanta-järjestelmän kautta, nykyisen käytännön sijaan, jossa työntekijät joutuvat tuplakirjaamaan tiedot eri järjestelmiin.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Muutokset ovat selkeät ja mahdollisesti kasvattavat hyvinvointialueen asiakasmaksutuloja. Esityksen tulisi pitää sisällään muutoksen säännöllisestä kotihoidosta perittävän asiakasmaksun perusteena olevien palvelutuntien määräytymiseen. Nykyisellään asiakasmaksun perusteena olevat palvelutunnit pohjautuvat asiakkaan suunniteltuun palvelutarpeeseen perustuviin tunteihin. Tosiasiallisesti asiakkaan palvelutarve vaihtelee eri ajanhetkinä muun muassa asiakkaan toimintakyvyn mukaisesti ja tämä voi vaikuttaa asiakasmaksutuottojen kertymiseen negatiivisesti. Lisäksi suunnitelmaperusteinen laskutus ei edistä kotihoidon asiakkaan asemaa, kun maksupäätökset eivät elä reaaliajassa asiakkaan kunkin hetken palvelutarpeen mukaisesti. Teknisesti toteumaan perustuva asiakasmaksulaskutus prosenttiosuuksien mukaan olisi pienin muutoksin mahdollista toteuttaa, mutta nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista sitä. **Ehdotus: Siirryttäisiin toteutuneen palvelun laskutukseen.**

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Muutokset pykälään 45 § ovat kuraattoripalveluiden näkökulmasta kannatettavia.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Esitysluonnos ei kaikilta osin anna riittävän kattavaa eikä täsmällistä kuvaa lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista. Erityisesti kirjaamisvelvoitteiden keventämiseen liittyvät säästöarviot vaikuttavat ylimitoitetuilta, ellei niillä ole vaikutusta muun muassa nykyisiin mitoitussuhteisiin sekä työnjaon kysymyksiin, sillä kirjaamiskäytäntöjä on jo nykytilanteessa pyritty merkittävästi järjestyttämään ja hyödyntämään tekoälyä. Huomioitavaa on myös mahdollisten tietojärjestelmien kehittämisen aiheuttamat kustannukset, joihin lakiesityksessä ei ole otettu kantaa.

Hyvinvointialueiden näkökulmasta taloudelliset vaikutusarviot ovat osin epäloogisia. Esitysluonnoksen talouslaskelmat ja niiden paikoin ristiriitaiset perustelut eivät mahdollista realistista arviota uudistuksen kustannuksista ja säästöistä hyvinvointialueilla. Laskelmat perustuvat suurelta osin vanhentuneeseen tietopohjaan (vuoden 2024 tietoihin), vaikka toimintaa on uudistettu merkittävästi vuoden 2025 aikana. Myös asiakasmäärien vähenemiseen perustuvat oletukset ovat heikosti perusteltuja ja nojaavat vanhentuneeseen tietopohjaan.

Lisäksi kuntouttavaan työtoimintaan liittyneen valtion erilliskorvauksen poistumisen tosiasiallisia vaikutuksia ei ole huomioitu riittävän selkeästi ja perustellusti, eikä useita keskeisiä kustannuseriä, kuten matkakorvauksia, koordinoitua ja viranomaisyhteistyötä, ole sisällytetty arvioihin. Hyvinvointialueiden kannalta keskeinen uudistuksen nettovaikutusarvio puuttuu. Myöskään valtiovarainministeriön vuoden 2027 julkisen talouden suunnitelman (2027–2030) mukaiset sote-rahoituksen tehtävämuutoksia koskevat arviot eivät vastaa hallituksen esityksessä esitettyjä lukuja, vaan valtiovarainministeriön arviot kustannusvaikutuksista ovat selvästi matalammat.

Hyvinvointialueiden kannalta keskeinen nettovaikutusarvio puuttuu.

Valtiovarainministeriön vuoden 2027 julkisen talouden suunnitelman 2027-2030 mukaiset sote-rahoituksen tehtävämuutoksia koskevat arviot eivät myöskään täsmää hallituksen esityksessä esitettyihin lukuihin. Valtiovarainministeriön arviot kustannusvaikutuksista ovat selvästi matalammat.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?